

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 286. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius02val-shoot-idm139771559225328.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

II.

Palladius "Undervisning i at bede" er bevaret i to Udgaver, af hvilke den ældste findes i en Bønnebog fra 1553, den yngre i en Bønnebog fra 1562.

1. Bønnebogen fra 1553 er, som efterstaaende Facsimile-Gengivelse af Titelbladet viser, i ganske lille Oktav. Den bestaar af 18 otte-sidede Ark signeret A-Av, B-Bv osv. Bogen indeholder: 1. en Bearbejdelse af Vormordsens Bønnebog, Bl. A2r-O3r, 2. En Undervisning kortelig at bede, Bl. O3r-R2r, og 3. En daglig og personlig Bekendelse Bl. R2r-S4r (udgivet foran S. 69 ff. efter Originaludgaven); til sidst findes en Indholdsfortegnelse "En 287 Tavle over alle Bogens Bønner", Bl. S5r-S7v, hvis Slutning mangler, idet Bogens sidste Blad(e) i det eneste bevarede Exemplar er udrevet.

Paa dette (disse) har formodentlig ogsaa Trykkested og Bogtrykker været angivet; vi kan nu ikke afgøre, hvor og af hvem Bønnebogen er trykt, da den typografiske Udstyrelse ikke giver et tilstrækkelig sikkert Holdepunkt.

2. Bønnebogen 1562 er trykt hos Ambrosius Kirchner i Magdeburg; den er i lille Oktav - se efterstaaende Gengivelse af Titelbladet S. 288 - og bestaar af 5 Læg; første Læg har fire Blade, sign. Aij, Aijj, de øvrige Læg har sex Blade, sign. B-Bv osv. Indhold: 1. Jacob Henriksens "Fader vor", med Forord (dateret Nytaarsdag 1560), 2. Palladius' "Nogle Bønner" (uden Forord og Efterskrift), Bl. B6v-E3r, 3. "En Taksigelse" (indsat af Bogens anonyme Udgiver) Bl. E3r-E5v. Paa sidste Blad Angivelse af Bogtrykker og Trykaar.

Originaludgaven er tabt, men det er sandsynligvis denne Udgave der beskrives af Biskop Harboe i hans Palladius-Samling (Ny kgl. Saml. 2710, III, 4°, S. 266); dens Titel lyder her:

En Vnderuisning kortelige ath bede vdi Husholding, oc at annamme Suar igen aff Gud. Peder Palladius. Prentet i Kiøbenhaffn aff Lauritz Benedict. Vdi det Nye Klosterstræde [med Tilføjelse Jn 12.].1
* - 288

Titlen i 1553-Bønnebogen stemmer altsaa med denne oprindelige Titel, mens 1562-Bønnebogen har forandret Udtrykket *En Vnderuisning* til *Nogle Bøner* og udeladt Adv. *kortelige*; desuden véd vi fra Harboe (anf. St.), at den selvstændige Udgave indledes med et Forord til Palladius' Svoger; dette mangler, ligesom Efterskriften, i Bønnebogen 1562, mens begge Dele findes i Bønnebogen 1553; man tør heraf slutte, at denne gengiver Originalen mere troværdigt end den yngre Bønnebog. Dette bekræftes ved en nærmere Sammenligning. Foruden adskillige Smaa-Afviigelser mellem de to 289 bevarede Udgaver findes den gennemførte Forskel, at 1553-Bønnebogen kun anfører første Linje af de Salmer, der henvises til, mens 1562-Bønnebogen anfører de første Vers:

1553-Udgaven Bl. P5r, ndf. S. 297 L. 18:

Salig er den Mand/ som frøcter HERren/ etc. den Psalme til ende. Psal. 128.

1562-Udgaven Bl. C5v:

Salige er den Mand som frycter HERren/ oc gaar paa hans Veye. Du skalt nære dig aff dine henders arbeide/ salig est du/ det gar dig vel/ Psal. Cxxviiij.

Bl. Q2r, ndf. S. 299 L. 19:

Naar ieg kalder paa dig/ da hører du mig/ etc. den 4. Psalm til enden.

Bl. D3r-D3v:

Naar ieg kalder paa dig/ da hører du mig/ Gud min retferdighed/ Du som trøster mig i angst/ Ver mig naadig/ oc hør min bøn. Kiere Herrer/ huor lenge skal min ære beskemmis/ Hui elske i saa forfengelighed oc løgn saa gerne? Sela. Vider dog at Herren fører sine Helgene vnderlige/ Herren hører naar ieg rober til hannem/ Psalm. iiij.

Om det er 1553-Udgaven, der har forkortet Orig., eller 1562-Udgaven, der har forøget den, lader sig jo ikke paa Forhaand sige. Men sammenligner man Citaterne med de tilsvarende Skriftsteder i Biblen 1550, bliver der ingen Tvivl tilbage. Det viser sig nemlig, at Citaterne i 1553-Udgaven er forskellig fra Texten i Biblen 1550 (men overensstemmende med Vulgata), mens Tilføjelserne i 1562-Udgaven ordret stemmer med Texten i den danske Bibel. Naturligvis har Palladius ikke skrevet første Linje af efter sin Skriftsprog-Samling og det øvrige efter Biblen; hvorimod det er let forklarligt, at Udgiveren af 1562-Bønnebogen har suppleret Citaterne i den Bønnebog, han afskrev, efter den danske Bibel. Nærværende Udgave følger derfor

helt igennem Texten i Bønnebogen 1553, mens alle Afvigelser herfra i Bønnebogen 1562 meddeles som Varianter (ndf. S. 304).

Ligesom Bønnebogen 1553 gengav Palladius' Skrift "En daglig og personlig Bekendelse" ordret og i det væsentlige bogstavret (se foran S. 73), saaledes tør vi altsaa ogsaa antage, at Gengivelsen af "En Undervisning kortelig at 290 bede" Ord for Ord svarer til den nu tabte Original. Naar, hvor, og af hvem denne er trykt, faar vi imidlertid ingen Oplysning om i Bønnebogen; og mens vi af Harboe's Afskrift faar at vide, at Originalen - eller i hvert Fald Skriftet i dets selvstændige Form - er trykt i det ny Klosterstræde hos Laurens Benedict, meddeler Afskriften intet om *Trykaaret*. Heller ikke *Affattelsestiden* kan man slutte noget om ad direkte Vej, da Forordet ikke er dateret. Tidfæstelsen maa derfor blive meget omtrentlig. Da Skriftet er optaget i en Bønnebog 1553, maa det være ældre end dette Aar, dette er sikkert nok; og hvis Laurens Benedict, hvad der er sandsynligst, har trykt Orig., maa denne være yngre end 1550, da han først begyndte sin Bogtrykkervirksomhed efter dette Aar. Som ovf. nævnt, synes det rimeligt, at det er Fremkomsten af Vormordsens Bønnebog, der har været Skyld i, at Palladius ikke fortsatte sin "Undervisning i at bede"; er denne Formodning rigtig, følger deraf, at Tilegnelsen til Pall.'s Svoger er skrevet, inden Vormordsens Bønnebog udkom, d. v. s. senest i Begyndelsen af 1551. (Forordet til Vormordsens Bønnebog er dateret Nytaarsdag 1551, og Bogen er rimeligvis udkommet kort derefter. Den ældste bevarede Udgave er først fra 1552). Det syntes mig derfor rigtigst, at sætte Palladius' Skrift til Tiden omkr. 1551 og i den kronologiske Række anbringe det *efter* de Skrifter, der med Sikkerhed kunde tidfæstes til dette Aar, og *før* Skrifterne fra de følgende Aar.¹

*

—